

تأثیر سیستم هزینه یابی بر مبنای فعالیت اخلاق گرا بر بهره‌وری سازمانی

مینا بابازاده فرخران

دانشگاه جامع علمی کاربردی آذربایجان شرقی

minafarahzan@gmail.com

چکیده

بخش مهمی از فرآیند تولید همواره اطلاعات هزینه‌ای و بهای تمام شده، به عنوان ابزاری برای برنامه‌ریزی، کنترل و ارزیابی عملکرد، توسط مدیران می‌باشد. در واقع مدیریت در انجام وظایف خود از سیستم‌های یاری می‌گیرد و

اطلاعات هزینه‌ای صحیح و قابل اتکا در اختیار مدیران قرار می‌دهد. مدل هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت اخلاق گرا

رویکردی برای بررسی نقش اخلاق و ارزش‌های اخلاقی را فراهم می‌کند این تحقیق اطلاعات با استفاده از روش

کتابخانه‌ای و مطالعه مقالات متعدد به دست آمده است و نتیجه حاصل نشان می‌دهد که وجود تعهدات اخلاقی،

اعتماد و اطمینان در روابط تجاری باعث کاهش حجم فعالیت‌ها و نیز کاهش فعالیت‌های اداری در نتیجه افزایش

بهره‌وری سازمانی با افزایش کارایی و اثربخشی توأم می‌شود.

واژگان کلیدی: سیستم هزینه‌یابی، هزینه، هزینه‌یابی ABC، فعالیت اخلاق گرا، بهره‌وری.

مقدمه

در اقتصاد هر نوع تصمیم‌گیری و اقدام به هر فعالیت، مستلزم نوعی هزینه است (دادگر و رحمانی، ۱۳۸۱). بسیاری از هزینه‌های معاملات، هزینه‌های آشکار و صریح نیستند و بطور مستقیم برای آن‌ها وجوهی پرداخت نمی‌شود اما باعث هدر رفت زمان و از دست رفتن فرصت‌های انجام کار می‌شوند و می‌توان این‌طور استدلال نمود که کاهش این هزینه‌ها منافعی به بار می‌آورد که موجب استفاده بهینه از وقت و سرمایه می‌گردد (آدابی، ۱۳۹۱). یکی از عوامل مهم در سرعت بخشیدن به امور تجاری، اعتماد و اطمینان در معاملات می‌باشد که بواسطه وجود تعهدات اخلاقی در هریک از طرفین معامله نمود می‌یابد لذا هدف اصلی این تحقیق، بررسی نقش تعهدات اخلاقی به عنوان عامل ایجاد اعتماد و اطمینان در روابط تجاری و اقتصادی، در کاهش حجم فعالیت‌ها و حذف فعالیت‌های فاقد ارزش افزوده و در نتیجه کاهش هزینه‌های معاملات که منجر به افزایش بهره‌وری سازمان می‌شود، می‌باشد.

JAMMR

مبانی نظری تحقیق

هزینه‌یابی استاندارد عملی است برای تخمین هزینه‌های یک فرآیند تولید. این شاخه‌ای از حسابداری هزینه است که توسط یک تولیدکننده استفاده می‌شود. سیستم هزینه‌ابزاری است که به مدیران کمک می‌کند بفهمند پولشان کجا هزینه می‌شود و تصمیمات آگاهانه‌ای در مورد تخصیص منابع بگیرند.

انواع هزینه یابی

- ۱- هزینه یابی سنتی
- ۲- هزینه یابی بر مبنای فعالیت (ABC)
- ۳- هزینه یابی بر مبنای هدف
- ۴- هزینه یابی بر مبنای حجم تولید
- ۵- هزینه یابی چرخه زندگی محصول

فصلنامه پژوهش‌های کاربردی مدیریت بازار

هزینه یابی بر مبنای فعالیت

Journal of Applied Managerial Market Research
محصولات و خدمات تولید شده، مستقیماً مصرف‌کننده منابع نیست، بلکه مصرف‌کننده فعالیت‌ها است. از این نظر

هزینه یابی بر مبنای فعالیت، سیستم تسهیم هزینه بر مبنای رسیدگی و تحقیق است؛ به نحوی که از طریق تجزیه و

تحلیل واحد اقتصادی و فرآیندهای مورد عمل، محرک‌های هزینه شناسایی می‌شود (خانی و همکاران، ۱۳۹۳).

نظام هزینه یابی بر مبنای فعالیت زمانگرا سرانجام، در سال ۲۰۰۴ میلادی کپلن و اندرسون رویکرد جدیدی ارائه

کردند که آن را هزینه یابی بر مبنای فعالیت زمانگرا نامیدند، الگوی جدید، فرآیند هزینه یابی را از طریق حذف

نیاز برای مصاحبه و نظرسنجی از کارکنان برای تخصیص هزینه‌های منابع به فعالیت‌ها، پیش از حرکت دادن

آنها به سوی هدف‌های هزینه ساده می‌کند (نمازی و مهدوی، ۲۰۰۸). همچنین این روش ظرفیت مورد نظر هر

موضوع هزینه (معمولاً بر حسب زمان) را برآورد می‌سازد و از نرخ هزینه ظرفیت برای تخصیص هزینه‌های منابع

دایره به موضوعات هزینه استفاده می‌کند (گزم، ۲۰۱۴).

نحوه اجرای هزینه یابی بر مبنای فعالیت زمان گرا بر اساس شکل یک، شامل شش مرحله به شرح زیر است:

۱: شناسایی گروه‌های مختلف منابع که فعالیت‌ها را انجام می‌دهند؛

۲: برآورد هزینه هر گروه از منابع؛

۳: تخمین ظرفیت هر گروه از منابع؛

۴: محاسبه هزینه واحد هر گروه از منابع، از طریق تقسیم هزینه کل آن بر ظرفیت عملی؛

۵: تعیین زمان مورد نیاز رویدادهای یک فعالیت، بر اساس محرک‌های زمانی مختلف؛

۶: ضرب هزینه واحد هر گروه از منابع در زمان مورد نیاز هر رویداد.

از دیدگاه پورتر، تدارکات ورودی، تدارکات خروجی و بازاریابی بخشی از فعالیت‌های اولیه در تجارت می‌باشد. تدارکات ورودی و خروجی نیازمند یکسری اقداماتی است که لازمه ایجاد ارتباط تجاری تلقی می‌شود، نظیر پیدا کردن طرف‌های تجاری مناسب برای خرید محصول یا یافتن مشتری برای فروش محصولات. یکی از مشکلاتی که در برقراری روابط تجاری مطرح است، عدم اعتماد و اطمینان می‌باشد. عدم اطمینان، درجه یا میزانی است که افراد یک جامعه نسبت به نامعلومی و ابهام از شرایط موجود و آینده احساس نارضایتی می‌کنند (رؤیایی و محمدی، ۱۳۹۰).

هر چه شرایط مزبور تشدید شود روابط تجاری خشک و غیر قابل انعطاف خواهد بود. اگر شرایط ابهام، عدم اطمینان و بلا تکلیفی ایجاد شود، فعالیت‌های فاقد ارزش افزوده در برقراری ارتباط تجاری و بعد از آن نیز افزایش

چشم‌گیری خواهد گرفت (کورمنوز، ۲۰۰۵). فوکویاما (۱۹۹۵)، نیز تعهدات اخلاقی را در توسعه اقتصادی مؤثر می‌داند به نحوی که بیان می‌کند:

«عدم وجود تعهدات اخلاقی ممکن است به شکل هزینه‌های نظارت بر معاملات اضافی، چانه‌زنی، طرح دعاوی حقوقی و اجرای توافق‌های رسمی نمود یابد. از دیدگاه او پژوهشگر اسلامی باید در صدد شناسایی نقش هنجارهای اسلامی و در صدر آن اخلاق، در توسعه اجتماعی و در نتیجه کاهش هزینه‌های معاملات و افزایش کارایی در اقتصاد باشد».

فصلنامه پژوهش‌های کاربردی مدیریت بازار
 بهره‌وری معیاری برای سنجش نحوه استفاده از منابع و عوامل تولیدی در یک بازه زمانی می‌باشد، و نشان می‌دهد که اقتصاد با چه درجه‌ای از کارایی در استفاده از منابع، برای رسیدن به اهدافش کند عمل کند به طور کلی بهره‌وری، آثار تغییر فناوری، تغییر مقیاس تولید، ارتقاء دانش استفاده از نیروی کار و سایر عوامل تولید، استفاده کارآمدتر از منابع و تخصیص بهینه اقتصادی آنها، افزایش نهاد کیفیت‌ها و نیروی کار و تغییر در راندمان استفاده از نهادها را شامل می‌گردد (قلی‌زاده و صالح، ۱۳۸۴).

روش تحقیق

در این تحقیق به بررسی سیستم هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت اخلاق‌گرا و تاثیر آن بر بهره‌وری سازمانی پرداخت شده است که این مطالعه به لحاظ هدف جز تحقیقات کاربردی و مروری می‌باشد و به لحاظ جمع‌آوری اطلاعات روش کتابخانه‌ای و مقالات منتخب استفاده شده است.

بحث و نتیجه گیری

ارکان تعهدات اخلاقی، اعتماد و اطمینان می باشد که یکی از الزامات ضروری شروع روابط تجاری و ادامه آن نیز می باشد. نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که مدیران شرکت‌ها با اهمیت دادن به تعهدات اخلاقی طرفین تجاری خود در انجام معاملات باعث می شوند که فعالیت‌های مربوط به هماهنگی‌های قبل از برقراری روابط تجاری از جمله چانه زنی، صرف زمان لازم برای پیدا کردن و خرید محصول مورد نظر، بلا تکلیفی و عدم اعتماد به طرف تجاری، حجم مذاکرات قبل از انعقاد قرارداد و... کاهش یابد و این‌ها منجر به افزایش مستقیم کارایی و اثر بخشی که از ارکان بهره‌وری می باشد می شود. و نیز فعالیت‌های که هیچ گونه ارزش افزوده‌ای برای شرکت به دنبال ندارد، مثل تدوین قراردادها و نظارت بر آن‌ها و... به میزان قابل توجهی کاهش یابد. از آنجا که این فعالیت‌های فاقد ارزش افزوده، هزینه‌هایی بعضاً گزاف را برای شرکت‌ها به دنبال دارند، با حذف آن‌ها نیز انتظار می‌رود این هزینه‌ها از بین رفته و سبب افزایش کارایی در معاملات هم از بعد کاهش هزینه و هم از بعد افزایش سرعت در انجام معاملات شود.

منابع

- آدابی، مرسته و گلنار آدابی، ۱۳۹۱، اقتصاد خرد، تهران، انتشارات گسترش علوم پایه، چاپ اول.
- دادگر، یداله و تیمور رحمانی، ۱۳۸۱، انتشارات بوستان کتاب قم، چاپ دوم.
- رؤیایی، رمضانعلی و مهدی محمدی، ۱۳۹۰، اخلاق و حرفه ای گرای درحسابداری، تهران، انتشارات آگاه، چاپ اول.
- Namazi, M. and S. Mahdavi (۲۰۰۸). Time-Driver Activity-Based Costing (TDABC). *Journal of Applied Managerial Market Research* ۱st Edition, Tehran: Zar Publications. [In Persian]
- Guzman. Lorena Siguenza, (۲۰۱۴) , Time-Driven Activity-Based Costing Systems for Cataloging Processes: A Case Study
- Khani, A. , Mehrani, S. , Ghane, E. (۲۰۱۴). Applying Time-Driven Activity-Based Costing in the ICU Ward of Shariati Hospital of Isfahan Province. *Journal of Health Accounting*, ۲ (۴) , ۴۰-۵۷. (in persin)
- Gholizade, H. and Saleh, A. (۲۰۰۵), “Evaluation of Total Factor Productivity in Iran's Economic Sectors in ۱۹۷۸-۲۰۰۲ (with Emphasis on Agricultural Sector and the Role of Capital)”, *Journal of Agricultural Science of Iran*, ۳۶(۵), pp. ۱۱۳۱-۱۱۴۱.